

Wpł. 24.05.2017r.

Prof. zw. dr hab. Andrzej Szmyt

Uniwersytet Gdański

*Wicekanonik i
prom. o męczeństwo
Toruńskości i Adoracji
Polem Gromada*

24
Gdańsk, maj 2017

[Signature]

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani Doroty Kaniewskiej p.t. „Przemiany procesu ustawodawczego w następstwie akcesji Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej” (Toruń 2017, ss.257)

1) Wymogi prawne

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.) rozprawa doktorska, przygotowana pod opieką promotora, powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną Kandydata w danej dyscyplinie naukowej, a także umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Zgodnie zaś z § 6 ust. 4 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodach doktorskich, habilitacyjnych oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 14 października 2014 r., poz. 1383) – recenzja rozprawy doktorskiej ma zawierać szczegółowo uzasadnioną ocenę, czy rozprawa ta spełnia warunki określone w art. 13 przywołanej ustawy; recenzja może też zawierać wnioski dotyczące ewentualnego uzupełnienia lub poprawienia rozprawy (§ 6 ust. przywołanego rozporządzenia).

2. Przedmiot recenzji

Przedmiotem niniejszej recenzji jest rozprawa doktorska Pani Doroty Kaniewskiej p.t. „Przemiany procesu ustawodawczego w następstwie akcesji Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej” (Toruń 2017, ss. 257), przygotowana na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu pod opieką naukową Pana Prof. zw. hab. dra hab. Zbigniewa Witkowskiego. Przewód doktorski Pani Doroty Kaniewskiej został wszczęty na nowych zasadach zawartych w

przepisach przywołanej ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych (...), obowiązujących po dniu 1 października 2011 r.

Przedstawiając już w tym miejscu – wstępnie – swoje stanowisko jako oceniającego rozprawę, mogę stwierdzić jednoznacznie, że przedmiotowa rozprawa doktorska Pani Doroty Kaniewskiej spełnia wymogi przewidziane w art. 13 przywołanej ustawy, jest bowiem oryginalnym rozwiązaniem problemu naukowego oraz wykazuje tak ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w uprawnionej dyscyplinie naukowej (tu – w zakresie prawa konstytucyjnego), jak i umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Poziom merytoryczny i formalny rozprawy pozwala na jej ocenę jako dobrej pracy naukowej. Zasadne jest więc przyjęcie rozprawy i dopuszczenie jej do publicznej obrony, o co wnoszę w nawiązaniu do art. 14 pkt 3 przywołanej ustawy i § 7 przywołanego rozporządzenia.

3. Temat rozprawy (problem badawczy)

Temat ocenianej pracy doktorskiej, rozumiany jako problem badawczy, z całą pewnością zasługuje na aprobatę. Poruszana problematyka ma ogromny ciężar gatunkowy, wszak chodzi o zasadnicze procedury parlamentarne i rządowe, u podstaw których leżą fundamentalne procesy społeczno - polityczne integracji europejskiej. Splatają się tu wątki prawnoeuropejskie i wewnątrzpaństwowe w tradycyjnym rozumieniu suwerenności. Problematyka wpływu akcesji Polski do Unii Europejskiej na procesy ustawodawcze nie była przy tym dotychczas w polskiej literaturze naukowej opracowana kompleksowo. W tym obszarze mieliśmy jedynie do czynienia z sygnalizacyjnym ujęciem albo ujęciem fragmentarycznym określonych aspektów. Rozprawa wypełnia więc istotną lukę w fachowej analizie tejże materii.

4. Cel naukowy rozprawy

Doktorantka już we Wstępie do swej rozprawy stwierdziła, że „głównym celem rozważań podjętych w niniejszej pracy jest ukazanie przemian procesu ustawodawczego w następstwie akcesji Rzeczypospolitej Polskiej do Unii

Europejskiej”. Ten cel główny „rozpisuje” następnie na mniejsze zakresowo, przypisane do poszczególnych rozdziałów rozprawy. Jest to często spotykane ujęcie i aprobowane w uprawianiu nauki. Co warto jednak podkreślić, Doktorantka rozumie owo „ukazanie” przemian nie jako prosty opis normatywnej i empirycznej materii, ale rozumie swe zadanie jako analizę w rozumieniu naukowym. Podejście to odpowiada pojęciu problemu badawczego we wskazanym wcześniej rozumieniu ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym. Egzemplifikacją powyższego rozumienia są choćby i dalsze uwagi Doktorantki we Wstępie rozprawy, gdzie wprost opisuje swe podejście jako „analizę”, „rozważania”, czy stwierdzenia o postawionych pytaniach, na które poszukiwać będzie odpowiedzi.

5. Założenia metodologiczne i charakter pracy

Oceniana rozprawa ma charakter przede wszystkim dogmatyczno – prawny, co jest w pełni uzasadnione z uwagi na charakter analizowanego przedmiotu badań. W tym zakresie - co w pełni zrozumiałe – chodzi przede wszystkim o materiał normatywny ze sfery prawa konstytucyjnego, a więc analizę przepisów Konstytucji RP, regulaminów parlamentarnych, ale i przepisów ustawowych. Doktorantka podkreśla też znaczenie metody historycznej oraz prawno –porównawczej. Mają one swe pełne uzasadnienie, a to wobec analizy procesu „przemian”, jak i kontekstu wykraczającego poza polskie doświadczenie prawno – ustrojowe. Warto przy tym podkreślić znaczenie wymiaru empirycznego rozprawy, nie tylko normatywnego, jako że Doktorantka w świadomie zakreślonych ramach temporalnych i przedmiotowych analizuje także rzeczywiste procesy ustawodawcze. Znaczenie poszczególnych ujęć Doktorantka podkreśla też sytuacyjnie w poszczególnych rozdziałach pracy.

W mej ocenie jako recenzenta, w pełni należy zgodzić się z przyjętymi przez Doktorantkę założeniami, wyraźnie wyłożonymi we Wstępie rozprawy i adekwatnymi do przedmiotu i celu badań.

6) Systematyka rozprawy

W zakresie części merytorycznej rozprawa składa się – poza Wstępem i Zakończeniem – z czterech rozdziałów. Rozdział I rozprawy – to „Parlament narodowy w perspektywie procesu integracji europejskiej”. Rozdział II – to „Wpływ integracji europejskiej na kształt procesu ustawodawczego w Sejmie i Senacie” . Rozdział III pracy – obejmuje „Wpływ integracji europejskiej na przedparlamentarny etap postępowania ustawy”. Rozdział IV rozprawy – to „Wpływ procesu integracji europejskiej na parlamentarny etap postępowania z projektem ustawy”.

Rozprawa ma udaną systematykę, przemyślaną i przejrzystą. Dwa rozdziały tworzą „część ogólną”, ukazującą głównie problemowo istotne aspekty związku pozycji parlamentu i koncepcji jego prac z konsekwencjami „unijnymi”, natomiast dwa dalsze rozdziały stanowią „część szczegółową” materii, zasadzającą się na kryterium chronologicznym (prac przedparlamentarnych i wewnątrzparlamentarnych) z rozdzieleniem roli głównych organów państwa.

Ujęcie to czytelnie eksponuje zarówno katalog problemów istotnych w analizie, jak i etapy prac ustawodawczych oraz znaczenie zwłaszcza rządu i obu izb parlamentu. Przyjęta kolejność prezentowania w rozprawie analizowanej materii jest podporządkowana istocie i logice przedmiotu badań, jest uzasadniona merytorycznie i metodologicznie. Także wątki merytoryczne wewnątrz rozdziałów są konstrukcyjnie uzasadnione i w uzasadnionych proporcjach, wytłumaczalnych zakresem koniecznej analizy. Generalnie praca ma harmonijną konstrukcję, o czym świadczy umiejętne rozplanowanie proporcji i relacji poszczególnych rozdziałów.

7. Strona formalna rozprawy

Poza częściami merytorycznymi (w tym Wstępem i Zakończeniem) rozprawa zawiera na końcu odpowiednią Bibliografię, obejmującą 21 stron wykazów (265 pozycji). Obejmuje ona źródła prawa – 35 pozycji (konstytucje, ustawy, regulaminy parlamentarne, akty prawne rządu, ponadto unijne akty prawne (21), orzecznictwo

sądów i trybunałów (23). Literatura naukowa (178 pozycji) obejmuje 124 opracowania książkowe, 50 artykułów w czasopismach naukowych, glosy i publicystykę prawniczą oraz źródła internetowe (12 pozycji). Zakres i dobór literatury są poprawne, nie budzą więc zastrzeżeń. Wybrane pozycje mają dla tematu istotne znaczenie, nie pełnią roli zbędnych ozdobników erudycyjnych. Jest oczywiste, że nie jest to cała literatura przedmiotu, bo zasoby w tej mierze są niespożyte. W zakresie usterek formalnych – w odniesieniu do zawartości Bibliografii – można przypuszczać, że jedynie chyba pośpiech przesądził o potrzebie dalszej, lepszej korekty; są to jednak niedociągnięcia małej wagi. Samo natomiast powoływanie źródeł w tekście rozprawy nie budzi zastrzeżeń. Język pracy jest jasny i poprawny, przyjemny w lekturze.

8. Strona merytoryczna rozprawy

Rozdział I rozprawy poświęcony został analizie pozycji ustrojowej parlamentu oraz wpływu integracji europejskiej na jego funkcje. W szczególności dotyczy to analiz w zakresie odpowiedzi na pytanie o możliwość wyodrębnienia osobnej funkcji „europejskiej” a także postrzegania samej funkcji ustawodawczej w perspektywie „europejskiej”.

Rozdział II rozprawy Doktorantka poświęciła ogólnym kontekstom wpływu procesu integracji na kształt procesu ustawodawczego w polskim Sejmie i Senacie. Zakres analiz obejmuje jednak także kontekst samego pojmowania ustawy, kontekst implementacyjny (w tym harmonizację porządków prawnych i dostosowanie do „europejskiego systemu konstytucyjnego”), a także zjawisko multicentryczności systemu prawa.

Rozdział III rozprawy dotyczy już przedparlamentarnego etapu postępowania z projektem ustawy. Doktorantka przeanalizowała tu kolejno znaczenie inicjatywy ustawodawczej Rady Ministrów w kontekście polskiej przynależności do struktur europejskich (w tym osobno znaczenie regulaminu rządu jako podstawy dla przygotowania rządowego projektu ustawy), przebieg prac nad przygotowaniem tzw. ustawy implementacyjnej (ale także z uwzględnieniem przebiegu prac nad projektem

ustawy nie mającej na celu wdrożenia prawa unijnego), znaczenia założeń projektu ustawy, a także istotne zjawisko charakterystyczne, jakim jest procedura „notyfikacyjna” (tu z uwzględnieniem jej istoty jako nowej instytucji oraz rodzajów tejże notyfikacji).

Rozdział IV rozprawy Doktorantka poświęciła analizie kontekstów „europejskich” dla parlamentarnego etapu prac nad projektem ustawy. Znajdujemy tu uwagi na temat wpływu rozwiązań regulaminowych, funkcji organów wewnętrznych izby w procesie ustawodawczym, wyeksponowanie znaczenia aspektów europejskich dla przebiegu poszczególnych etapów postępowania z projektem ustawy. W tymże rozdziale Doktorantka zawarła analizę procedury zmiany Konstytucji, dokonanej w celu umożliwienia wykonywania „europejskiego nakazu aresztowania” (ENA) oraz analizę ustawy implementacyjnej.

9. Uwagi dodatkowe w przedmiocie meritum rozprawy

Merytoryczna ocena generalna rozprawy wypada dla Doktorantki pozytywnie, jako że przede wszystkim poczynione zostały w rozprawie konstatacje trafne i interesujące, co oczywiście nie wyklucza możliwości – na zasadzie dyskusyjności ocen – spojrzeń „konkurencyjnych”.

Doktorantka trafnie uchwyciła głębokość sporu w doktrynie o zasadność i celowość wyodrębnienia tzw. funkcji europejskiej parlamentu, zauważając przy tym brak wyraźnego zakotwiczenia konstytucyjnego dla nowej typologii funkcji parlamentu, choć – znów trafnie – zauważa Doktorantka istotne „przeobrażenie” funkcji ustawodawczej.

Trafne jest wyodrębnienie samego pojęcia „europeizacji procesu ustawodawczego” i dostrzeżenie szczególnej roli rządu w zakresie przygotowania implementacji prawa unijnego do polskiego systemu prawa, w tym roli rządowej inicjatywy ustawodawczej w kategoriach faktycznej prawie wyłączności (monopolu).

Poprawne jest przeanalizowanie konkretnych instytucji w procesie ustawodawczym, stanowiących wykaz troski o zapewnienie zgodności przepisów ustawy z prawem unijnym. O ile szereg takich rozwiązań instytucjonalnych jest rodzajem modyfikacji reguł ogólnych, o tyle „nowością” – słusznie „docenioną” przez Doktorantkę – jest instytucja „notyfikacji”.

Duże znaczenie przywiązuję także do ustaleń Doktorantki, związanych z wymiarem „empirycznym”, ukazujących rzeczywistość legislacyjną w badanym aspekcie. Bez świadomości rzeczywistego stanu rzeczy trudno bowiem byłoby analizować zasadność postulatów prawnych. Dostrzeżenie przez Doktorantkę nadzwyczaj „technicznego” wymiaru prac implementacyjnych dookreśla jakościowo obraz prac legislacyjnych, istotnie racjonalizując charakter oczekiwanych zmian normatywnych.

Pomijając mało istotne kwestie drugorzędne, jako przedmiot ewentualnej dyskusji, miałbym do Doktorantki – w związku z ocenianą pracą – dwa pytania w materiach istotnych: po pierwsze – jak ocenia Doktorantka postulaty wprowadzenia nowych instrumentów implementacyjnych (np. w drodze dekretów lub określonych rozporządzeń) i – po drugie – jak możliwe byłoby skonkretyzować kształt instytucji notyfikacji w odniesieniu do prac na etapie parlamentarnym?

10) Konkluzja recenzji

W nawiązaniu do sygnalizowanego już na wstępie stanowiska stwierdzam, że rozprawa doktorska Pani Doroty Kaniewskiej p.t. „Przemiany procesu ustawodawczego w następstwie akcesji Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej” (Toruń 2017, ss. 257) odpowiada przewidzianym ustawowo wymogom. Może być przyjęta i dopuszczona do publicznej obrony.

Andrzej Szmyt

